

Besluit van [PM] houdende wijziging van het Besluit videoconferentie

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie en Veiligheid van [PM: datum en nummer];

Gelet op artikel 131a, vierde lid, van het Wetboek van Strafvordering

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (PM: advies van [...], nr. [...]);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Justitie en Veiligheid;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL I

Het Besluit videoconferentie wordt als volgt gewijzigd:

A

Onder vernummering van het tweede tot eerste, het derde tot tweede en het vierde tot derde lid, komt artikel 2, eerste lid, te vervallen.

B In artikel 2, derde lid, vervalt 'en tweede'.

ARTIKEL II

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

Nota van toelichting

Algemeen deel

1. Inleiding

Deze wijziging van het Besluit videoconferentie (Stb. 2006, 610, hierna: het Besluit) strekt er toe om in meer gevallen in het strafproces videoconferentie mogelijk te maken.

In vijf uitzonderingssituaties, opgenomen in artikel 2, eerste lid, onder a tot en met e, is het gebruik van videoconferentie categorisch uitgesloten. Deze uitzonderingsgronden blijken belemmerend te werken bij de doorontwikkeling van het instrument van de videoconferentie in het strafrecht en worden door de rechtspraak in toenemende mate als bezwaarlijk ervaren; videoconferentie wordt geblokkeerd in situaties waarin de toepassing ervan juist wenselijk kan zijn.

In het kader van de onder handen zijnde modernisering van het Wetboek van Strafvordering wordt voorgesteld om de huidige regeling van de videoconferentie (artikel 131a Sv.) aan te passen. In het daartoe strekkende conceptwetsvoorstel is, evenals in dit besluit, het uitgangspunt gehanteerd dat de voornoemde categorische uitzonderingen komen te vervallen. Vanwege de in de huidige praktijk gebleken wens tot de toepassing van videoconferentie in meer gevallen dan voorheen was toegestaan, worden met het onderhavige wijzigingsbesluit de betreffende uitzonderingsgevallen al op een eerder moment geschrapt.

De wijziging van het besluit sluit aan bij de toename van het gebruik van videoconferentie in het strafrecht. Sommige, in het strafproces ingebodde procedures laten zich zelfs niet meer denken zonder het bestaan van de mogelijkheid van videoconferentie. In zaken waarin de 'ZSM-werkwijze'¹ wordt gehanteerd of waar het gaat om de afdoening van verkeersdelicten door het openbaar ministerie, wordt dit instrument veelvuldig toegepast. De Raad voor de rechtspraak (Rvdr) verwacht dat raadkamerprocedures over de gevangenhouding van verdachten binnen afzienbare termijn grotendeels via videoconferentie plaatsvinden. De Rvdr voorziet bovendien dat dit in de nabije toekomst ook zal gaan gelden voor andere, kortdurende procedures.²

Uitgangspunt van de regeling van de videoconferentie in het strafrecht is dat videoconferentie in alle gevallen waarin in het strafproces sprake is van een horen, verhoren of ondervragen moet kunnen worden toegepast (artikel 131a Sv).³ De huidige categorische uitzonderingsgronden in het Besluit videoconferentie in artikel 2, eerste lid, zijn daarin opgenomen om tegemoet te komen aan de bij de totstandkoming door ketenorganisaties geuite wens om tot een gefaseerde en zorgvuldige invoering van de videoconferentie in het strafrecht te komen.⁴ Videoconferentie werd om die reden uitgesloten ten aanzien van minderjarige verdachten (vanaf de fase van inbewaringstelling), verdachten met een ziekelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens en verdachten van een zedenmisdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. Ook als door het strafbaar feit een dodelijk slachtoffer te betreuren was en in zaken waarin het slachtoffer gebruik maakte van zijn spreekrecht, was toepassing van videoconferentie uitgesloten.

In de praktijk is gebleken dat de voormelde uitzonderingssituaties videoconferentie kunnen verhinderen op momenten waarop het gebruik daarvan juist wenselijk wordt bevonden. Uit de evaluatie van een *pilot* met betrekking tot het gebruik van videoconferentie in raadkamerprocedures is in dit kader gewezen op de meerwaarde van 'telehoren' bij psychisch gestoorde verdachten. Verblijven deze verdachten in een Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC), dan kan de gang naar de rechtbank als zeer belastend worden ervaren. Bovendien kan het vervoer naar de rechtbank, een onderneming die doorgaans een hele werkdag in beslag neemt, het

¹ Kamerstukken II 2017/18, 31753, nr. 153, p. 3.

² Advies van de Raad voor de rechtspraak d.d.

³ Kamerstukken II 2004/05, 29828, nr. 3, p. 8.

⁴ Kamerstukken II 2004/05, 29828, nr. 3, p. 8.

behandeltraject waaraan de verdachte deelneemt in de weg zitten. In deze gevallen kan toepassing van videoconferentie juist gewenst zijn. In het evaluatierapport wordt duidelijk dat een meerderheid van de geïnterviewde procesdeelnemers eenzelfde mening is toegedaan met betrekking tot verdachten van zware delicten, waarbij te denken is aan spreekrechtwaardige (zedes)misdrijven of strafbare feiten waarbij een dodelijk slachtoffer te betreuren is.

Na enige gewenning in de praktijk wordt videoconferentie in steeds meer gevallen ervaren als een reëel alternatief voor het fysiek laten plaatsvinden van uiteenlopende processituaties. Voorzienbaar is dat in de praktijk in de nabije toekomst meer en meer van de mogelijkheid gebruik zal worden gemaakt. Zichtbaar zijn onder andere de toenemende (technische) mogelijkheden om per video te confereren en inspanningen tot de aanpassing van fysieke ruimtes om videoconferentie te faciliteren – zowel in rechtbanken als in penitentiaire inrichtingen. Wel is flankerend beleid om deze ontwikkelingen verder te stimuleren, naast wet- en regelgeving, onmisbaar om videoconferentie in het strafrecht nader handen en voeten te geven. In dit kader moet erop worden gewezen dat in het reeds aangehaalde evaluatierapport is gebleken dat de ervaringen met videoconferentie in de praktijk zeker niet allemaal positief zijn. Technische gebreken door verouderde apparatuur staan het tot stand brengen van een kwalitatieve geluids- en beeldverbinding soms nog in de weg. Ook blijkt uit de *pilot* dat lang niet altijd een verbinding mogelijk is tussen rechtbank en penitentiaire inrichting; verblijft de verdachte in een instelling waarmee de rechtbank geen contact kan maken, dan is videoconferentie eenvoudigweg niet mogelijk. Door ook beleidsmatig in te zetten op de voor videoconferentie benodigde faciliteiten, kunnen de in de evaluatie geïdentificeerde problemen – die vooral technisch van aard zijn – in de toekomst worden verholpen. Daarnaast is het natuurlijk van belang dat het gebruik van videoconferentie op voldoende draagvlak kan rekenen binnen de verschillende ketenorganisaties die ermee moeten werken. Dat is een gezamenlijke opdracht voor de gehele strafrecht keten.

In de toekomst zal wat de toepassing van videoconferentie in de praktijk betreft dus blijvend moeten worden ingezet op de aanpassing van ruimten, de (door)ontwikkeling van apparatuur, het intensiveren van samenwerking en de concrete uitwerking binnen de betrokken organisaties. Met het schrappen van de categorische uitzonderingen in het onderhavige besluit wordt daarvoor een voldoende ruime wettelijke mogelijkheid geboden. Of en zo ja, in welke concrete situaties van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt, wordt aan de ketenpartners overgelaten. Overigens is in artikel 131 Sv bepaald, dat de finale beslissing over het gebruik van videoconferentie in een individueel geval telkens bij de horende (rechterlijk) ambtenaar ligt; ziet hij geen aanleiding tot het horen, verhoren of ondervragen per videoconferentie, dan blijft het gebruik daarvan achterwege. Het onderhavige wijzigingsbesluit verandert daar niets aan.

2. Financiële gevolgen

De wijziging van het besluit maakt het mogelijk in meer gevallen van het instrument van de videoconferentie gebruik te maken. Het is op voorhand moeilijk in te schatten in hoeverre deze verruiming zal leiden tot een toenemend gebruik van dit middel. Uit de eindevaluatie van de pilot telehoren is onder meer gebleken dat de huidige voorzieningen voor videoconferentie nog niet optimaal benut worden. Het ligt dan ook in de lijn der verwachting dat een toenemend gebruik van videoconferentie als gevolg van dit wijzigingsbesluit met behulp van de reeds bestaande faciliteiten kan worden opgevangen. Om die reden is het nu niet nodig om extra in deze voorzieningen te investeren. Eventuele extra investeringen die nodig zijn om een toenemend gebruik van videoconferentie te faciliteren, kunnen binnen de budgettaire kaders van de betrokken organisaties – zoals de rechtspraak en de DJI – worden opgevangen, zoals ook nu al het geval is. In die zin kan worden gezegd dat dit wijzigingsbesluit een bredere grondslag voor toepassing van videoconferentie biedt, maar de praktijk zal moeten uitwijzen in hoeverre de betrokken organisaties daar ook daadwerkelijk gebruik van maken.

Artikelsgewijs deel

Artikel I, onderdeel A

Dit onderdeel voorziet in het vervallen van de categorische uitzonderingen op de mogelijkheid tot de toepassing van videoconferentie in artikel 2, eerste lid, Besluit videoconferentie. waren opgenomen. Door het schrappen van het eerste lid wordt toepassing van videoconferentie op meer momenten in het strafproces mogelijk.

Deze uitzonderingen waren bij de totstandkoming van de wettelijke bepaling over videoconferentie (artikel 131a Sv) opgenomen om een geleidelijke en zorgvuldige invoering van de videoconferentie in het strafrecht te bevorderen. Tien jaar na dato is hiermee meer ervaring opgedaan en is dit instrument voor sommige procedures in het strafproces, zoals hierboven reeds is aangegeven, onmisbaar geworden. De tijd lijkt rijp om het uitgangspunt dat destijds al aan de regeling van de videoconferentie ten grondslag is gelegd in de regeling zelf tot uitdrukking te brengen: dat elke gelegenheid waarbij in het strafproces sprake is van een horen, verhoren of ondervragen in beginsel ook per videoconferentie moet kunnen plaatsvinden.

Met het laten vervallen van de voormelde uitzonderingsgevallen wordt voorzien in een regeling die de ruimte biedt om videoconferentie in het strafrecht in de toekomst meer toe te passen. De (door)ontwikkeling van nieuwe werkwijzen wordt daarmee gefaciliteerd, waarmee uiteindelijk ook efficiencywinst te behalen is. Naast dit economische aspect komt het gebruik van videoconferentie in voorkomende gevallen ook tegemoet aan de belangen van de verdachte. In dit verband werd er al op gewezen dat verdachten die in een PPC zijn opgenomen door het instrument van de videoconferentie gevrijwaard kunnen blijven van onnodige en belastende vervoersbewegingen naar de locatie van verhoor. Ook voor verdachten die buiten deze categorie vallen, geldt dat door toepassing van videoconferentie minder vervoersbewegingen nodig zijn. Ook kan het voorkómen dat verdachten op de locatie van de rechtbank in een cel moeten wachten op de behandeling van hun zaak. Tevens kan in dit kader worden opgemerkt dat videoconferentie in sommige situaties de enige reële mogelijkheid is om het aanwezigheidsrecht van de verdachte te waarborgen, bijvoorbeeld in het geval sprake is van een verdachte die zich ten tijde van de berechting in het buitenland in detentie bevindt en niet bij de zitting aanwezig kan zijn.

In het wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten, dat medio 2019 voor advies bij de Raad van State is ingediend, is voorgesteld om, in afwijking van het huidige recht, een algemene verschijningsplicht in te voeren voor de persoon die zich in voorlopige hechtenis bevindt en die wordt verdacht van een ernstig zeden- of geweldsmisdrijf. Het wetsvoorstel gaat uit van de aanwezigheid van de verdachte op de zitting, mede om de spreekgerechtigde die gebruik maakt van zijn spreekrecht in staat te stellen zijn verklaring in het fysieke bijzijn van de verdachte af te leggen. Het komt niet logisch voor videoconferentie in deze situaties toe te passen, tenzij de verschijning van de verdachte niet op andere wijze dan per videoconferentie kan worden bewerkstelligd.

Artikel I, onderdeel B

Het schrappen van de verwijzing naar het tweede lid houdt verband met het vervallen van het huidige eerste lid en de vernumming van het tweede, derde en vierde lid naar het eerste, tweede en derde lid.

Artikel II

[PM: Inwerkingtredingsbepaling]

De Minister van Justitie en Veiligheid,